ОТЗЫВ ЗАРУБЕЖНОГО КОНСУЛЬТАНТА

на диссертацию Жумагуловой Айши Алгабековны «Лингвоэкология казахоязычного медиапространтсва: теоретико-методические основы», представленную на соискание степени доктора PhDпо специальности: 6D011700-Казахский язык и литература

Диссертация Жумагуловой Айши Алгабековны на тему: «Лингвоэкология казахоязычного медиапространтсва: теоретико-методические основы» посвящена исследованию экологии языка и речи в ее тесной взаимосвязи с эмоциями человека и общества на материалах казахоязычного медиапространства.

Актуальность данной диссертационной работы определяется необходимостью системного изучения лингвоэкологических проблем казахоязычного медиапространства, а также в необходимости формирования эмотивной компетентности у обучающихся. Подобного исследования еще не проводилось, в то время как его необходимость и его предпосылки созрели довольно давно.

Диссертация Жумагуловой Айши Алгабековны хорошо структурирована и отличается логикой построения, нацеленностью на разностороннее рассмотрение исследуемой проблематики. Диссертационная работа состоит из введения, трех разделов, заключения и списка использованной литературы. Во введении определены цель исследования, поставлены конкретные задачи, которые успешно решены в ходе исследования, описаны методы и материал исследования, отмечена её теоретическая и практическая значимость, вынесены положения на защиту.

В первом разделе, посвященном теоретическим основам исследования, делается обзор современных лингвоэкологических исследований как в казахском языкознании, так и в мировом языкознании, подробно анализируются работы казахских исследователей по лингвоэкологии. Обзор новейших исследований, опубликованных в основном на английском языке, имеет ценность сам по себе, так как он знакомит казахского читателя с самыми последними достижениями в этой области.

В результате анализа этих исследований диссертант вырабатывает собственную теоретическую концепцию исследования, которую он применяет во втором разделе. Второй раздел посвящен описанию лингвотоксичных явлений в казахоязычном медиапространстве. Анализ эмпирического материала выявил, что современное казахоязычное медиапространтсво занимает важную роль в изобретении неэкологичных текстов, провоцирующих негативное воздействие на психоэмоциональную сферу социума и на сам язык. Выявленные критические аспекты современного языкового пространства, в которое погружен человек, призваны привлечь внимание к проблемам языковой экологии как важнейшему механизму регулирования отношения «язык – человек», «человек – человек».

Здесь появляется необходимость регулирования эмоциональных воздействий, где требуется знание и владение приемами эмоционального балансирования, амортизации конфликта, эмоциональная толерантность и смягчение речевой агрессии, т.е. сдерживание своих вербальных эмоциональных проявлений, а также знания, умения и навыки выхода из конфликтных ситуаций. Эти знания должны включаться в эмотивную лингвоэкологическую субкомпетенцию, входящую в коммуникативную компетенцию каждого носителя языка. И этот вопрос формирования эмотивной компетенции рассматривается в третьей главе диссертационной работы. Диссертант предлагает собственную технологию формирования эмотивной компетенции.

Достоверность выводов и наблюдений подтверждается анализом большого фактического материала исследования. Этот материал соискательницы по-новому освещается и умело интерпретируется. Результаты исследования новые и имеют теоретическую и практическую значимость.

Все вышесказанное позволяет сделать вывод о том, что диссертационная работа Жумагуловой Айши Алгабековны является новым, самостоятельным научным трудом и соответствует как всем содержательным, так и всем формальным требованиям, предъявляемым к квалификационным работам на соискание ученой степени доктора PhD, тем самым это диссертационное исследование можно рекомендовать к защите.

Научный консультант:
доктор филологических наук,
профессор, ведущий научный
сотрудник ГАНУ «Институт
стратегических исследований
Республики Башкортостан» **Самситова Луиза Хамзиновна**

ДЛЯ ДОКУМЕНТОВ

Подпись Л. Х Самситовой заверяю
юрисконсульт ГАНУ ИСИ РБ
Мурадымова Э.Н

Жумагулова Айша Алгабековнаның 6D011700 – «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған «Қазақтілді медиакеңістіктің лингвоэкологиясы: теориялық-әдістемелік негіздері» тақырыбындағы диссертациясына

ШЕТЕЛДІК КЕҢЕСШІНІҢ ПІКІРІ

Жумагулова Айша Алғабековнаның «Қазақтілді медиакеңістіктің лингвоэкологиясы: теориялық-әдістемелік негіздері» тақырыбындағы диссертациясы қазақтілді медиакеңістік материалдарының негізінде тіл мен сөйлеу экологиясын адам және қоғамның эмоцияларымен тығыз байланыста зерттеуге арналған.

Бұл диссертациялық жұмыстың өзектілігі қазақтілді медиакеңістіктің лингвоэкологиялық мәселелерін жүйелі түрде зерттеу, сонымен қатар білім алушылардың эмотивтік құзыреттілігін қалыптастыру қажеттілігімен анықталады. Мұндай зерттеу бұған дейін жүргізілмеген, ал оның қажеттілігі мен алғышарттары біраз уақыт бұрын туындаған.

Жумагулова Айша Алғабековнаның диссертациясы жақсы құрылымдалған және логикалық түзілісімен, зерттеліп отырған мәселені әртараптандыруға бағытталуымен ерекшеленеді, Диссертациялық жұмыс кіріспеден, үш бөлімнен, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Кіріспеде зерттеудің мақсаты айқындалады, зерттеу барысында сәтті шешілген нақты міндеттер қойылады, зерттеудің әдістері мен материалдары сипатталады, оның теориялық және практикалық маңыздылығы атап өтіліп, қорғауға шығатын тұжырымдар жасалады.

Зерттеудің теориялық негіздеріне арналған бірінші бөлімде қазақ тіл білімінде де, әлемдік тіл білімінде де қазіргі лингвоэкологиялық зерттеулерге шолу жасалады, қазақ зерттеушілерінің лингвоэкологиядағы еңбектері жан-жақты талданады. Негізінен ағылшын тілінде жарияланған соңғы зерттеулерге шолу жасау өз алдына құнды, өйткені ол қазақ оқырманын осы саладағы соңғы жетістіктермен таныстырады.

Осы зерттеулерді талдау нәтижесінде диссертант зерттеудің өзіндік теориялық тұжырымдамасын жасап, оны екінші бөлімде қолданады. Екінші бөлім қазақтілді медиакеңістіктегі лингвотоксиндік құбылыстарды сипаттауға арналған. Эмпирикалық материалды талдау қазіргі қазақтілді медиакеңістіктің қоғамның психо-эмоционалдық күйіне және тілдің өзіне кері әсерін тигізетін экологиялық емес мәтіндерді тудыруда маңызды рөл атқаратындығын анықтады. Адам күнделікті еніп отырған қазіргі тілдік кеңістіктің анықталған сыни аспектілері тіл экологиясының мәселелеріне «тіл-адам», «адам-адам» қатынастарын реттеудің маңызды механизмі ретінде назар аудару үшін жасалған.

Осыдан келіп эмоционалды теңдестіру, қақтығыстарды болдырмау, эмоционалды төзімділікті сақтау және сөйлеу агрессиясын жұмсарту әдістерін білу және меңгеруді, яғни адамның өзінің вербалды эмоциялық көріністерін тежеу, сондай-ақ жанжалды жағдайлардан шыға алу білімдерін, дағдылары

мен қабілеттерін игеруді қажет ететін эмоционалды әсер етуді реттеу қажеттілігі туындайды. Бұл білімдер әр ана тілінде сөйлеушінің коммуникативті құзыретіне кіретін эмотивтік лингвоэкологиялық субқұзыреттілікке қосылуы керек. Ал эмотивтік құзыреттілікті қалыптастырудың бұл мәселесі диссертациялық жұмыстың үшінші тарауында қарастырылған. Диссертант эмотивтік құзыреттілікті қалыптастырудың өзіндік технологиясын ұсынады.

Қорытындылар мен бақылаулардың шынайылығы үлкен көлемдегі нақты зерттеу материалын талдаумен расталады. Ізденушінің бұл материалы жаңаша сипатталып, шебер түсіндірілген. Зерттеу нәтижелері жаңа, теориялық және практикалық маңызға ие.

Жоғарыда айтылғандар Жумагулова Айша Алгабековнаның диссертациялық жұмысы жаңа, дербес ғылыми жұмыс және PhD докторы дәрежесіне арналған біліктілік жұмыстарына қойылатын барлық мазмұндық және формалды талаптарға сәйкес келеді деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді, сол арқылы бұл диссертациялық зерттеуді қорғауға ұсынуға болады.

Ғылыми кеңесші:
филология ғылымдарының докторы,
профессор, «Башқұртстан Республикасы
стратегиялық зерттеулер институтының»
жетекші ғылыми қызметкері **Самситова Луиза Хамзиновна**